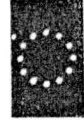
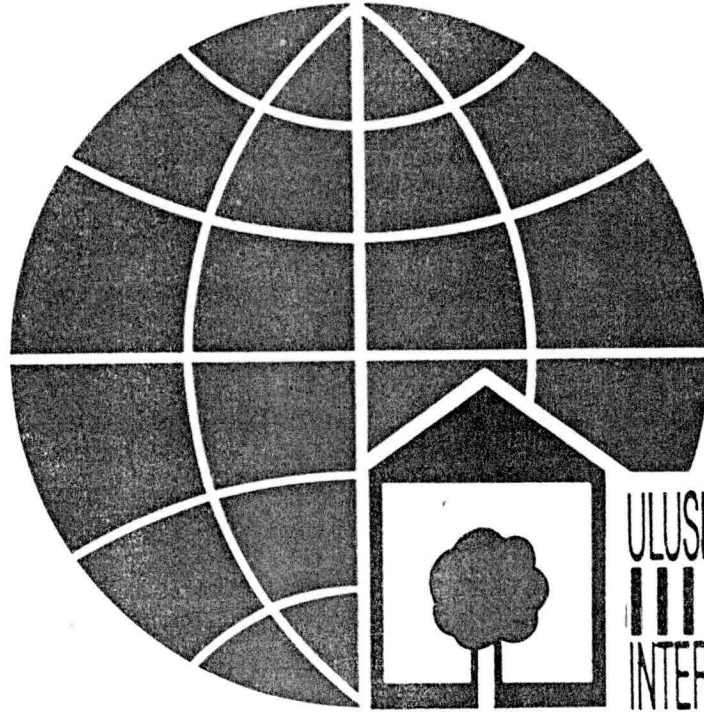

T.M.M.O.B.
MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ
UNION OF CHAMBER OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS
CHAMBER OF ARCHITECTS, BURSA SECTION
ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ TÜRKİYE KESİMİ
SECTION OF UIA IN TÜRKİYE

KONGRE BİLDİRİ KİTABI

CONGRESS BOOKLET

ULUSLARARASI
III.
INTERNATIONAL

YAPI ve YAŞAM '91
BUILDING & LIFE 91

FAIR & CONGRESS 14-19 MAY '91 BURSA/TÜRKİYE

REFERENCES :

1. ERPİ, F., Buca'da Konut Mimarsı (1838-1934), ODTÜ, Ankara, 1987
2. ŞENER, H., Alanya'da Geleneksel Konutlar, İTÜ Mim. Fak. Baskı atelyesi, İstanbul, 1984.
3. KAYMAK, G., Konut Biriminde Fonksiyonel Değişme ve Fiziksel Değişme İlişkileri, y. lisans tezi, FBE, Trabzon, 1984
4. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 2863, 1983, T.C. Resmi Gazete
5. 2863 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun

KONYA SANAYİ MEKTEBİ RESTORASYONU

Osman Nuri DÜLGERLER
Yük. Müh. Mimar

Türklerin Anadolu'ya gelmeleri, konar göçerlikten yerleşik hayata geçmeleri, o güne kadar büyük bir çoğunlukla Türk olmayan, yerli halkın elinde bulunan sanat ve ticaret hayatına katılmaları bu alana renk katmış, canlılık vermeye başlamıştır. Türk esnaf ve sanatkarları kent ekonomisinde yavaş yavaş söz sahibi olmuşlar, etkin konuma gelmişlerdir.

XIII. yüzyıl Anadolu'nun askeri ve siyasi kargaşası içerisinde, Türk düşünürler, bir yandan yerli esnaf ve sanatkarların rekabetlerine karşı kendi sanat kuruluşlarına çekidüzen vererek cevap vermişlerdir. Öte yandan doğudan gelen Moğol baskısına karşı halkı, gerektiğinde savaşmaya hazır duruma getirmeye, güçlendirmeye, örgütlendirmeye çalışmışlardır. Bu örgütlerden Ahilik, yalnız esnaf ve sanatkarların katılabildiği, Türk sanatkarlarının ahlak ve sanat bilincinin sentezi olan bir kuruluştur.

Ahilik ve Lonca örgütleri sanatkarlara işyerlerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi ile mesleğin inceliklerini öğretirken, akşamları toplandıkları konuk ve toplantı salonlarında ahlak eğitiminide tamamlıyorlardı. Bu eğitimden geçen Türk esnaf ve sanatkarları arasında güçlü bir dayanışma ve yardımlaşma bulunmakta idi. (1). Bu kuruluşun ortaya koyduğu kurallar döneminin toplum gereksinimlerine ve gerçeklerine o denli uydurulmuştu ki, bu kurallar sonradan kent belediye hizmetleri ve bu hizmetlerin kontrolleri için örnek alınmış, yasa ve yönerge şeklinde güncellik kazanmıştır.

Ahilik ve Lonca kuruluşları sanat yada meslekleri için hammadde temininden, işlenmesine ve satışına kadar her konuyu ince, hassas kurallara bağlamışlardır. Bu durum meslek erbabı arasındaki ilişkilerle üretici-tüketici arasındaki ilişkilerde rekabet, haset ve kavg gibi sürtüşmeleri ortadan kaldırmış ve bu durum 19. yüzyıl ortalarına kadar böyle devam etmiştir.

19. yüzyılda değişen dünya şartları içerisinde, Sultan Abdülmecid'in batılılaşma yolunda yaptığı girişimler sırasında, ordu ve sarayın gereksinimleri için yeni fabrikalar kurulması, bu fabrikalarda çalışacak eleman-

ların yetişmesi için sanayi mekteblerini açtırmasıyla, bu alanda yeni bir döneme girilmiştir; sanat eğitimi belli bir disiplini olan eğitim kuruluşlarında verilmeye başlanılmıştır (2). Belli aşamalardan sonra gelişen, yaygınlaşan sanayi mekteblerinin Anadolu'daki ilk örneklerinden biri de Konya Sanayi Mektebi'dir (3). 1870 yılında Konya Valisi Ahmet Tevfik Paşa'nın girişimleriyle kentte bir sanayihane açılmış (4), bunu 1901 yılında biten, Mehmed Ferid Paşa'nın yaptırdığı Sanayi Mektebi izlemiştir. (5).

İplikçi Camisi ve Medresesi, Ziraat Bankası, Postahane, Hacı Hasan Camisi, Hükümet Konağı, Eski Osmanlı Bankası, Şerafettin Camisi, Ali Efendi Muallimhanesi, Mahkeme Hamamı gibi Selçuklulardan günümüze kadar çeşitli dönemlerde inşa edilmiş yapıların çevrelediği alanın kuzeyinde yer alan Sanayi Mektebi ve çevresinde, yapıldığı yıldan bugüne kadar, önemli değişiklikler olmuştur.

Sanayi Mektebi'nin yerinde de eskiden, Sanuni döneminde 1538 m. (945 h) yılında yaptırılmış olan, dokuz kubbeli bedesten bulunuyordu (6). Bedesten ile birlikte kamulaştırılarak yıkılan diğer yapılar ise Süleymaniye Medresesi (7) ve kapısının köşesinde yer alan 1842 m. (1248 h.) tarihli Süleymaniye Çeşmesi'dir (8).

Yapı ildiği 1901 yılından bugüne kadar, Sanayi Mektebi sürekli değişiklik ve eklerle günümüze ulaşmıştır. Açılış tarihinden başlayarak doğrudan yada dolaylı olarak Sanayi Mektebi'nden sözeden yayınlar, eski fotoğraflar, sözlü bilgiler bir araya getirildiğinde yapı ve çevresindeki değişikliklerin boyutlarını ve niteliğini daha açık biçim de saptama olanağını sağlamıştır (9).

22 Mart 1898-17 Kasım 1902 tarihleri arasında Konya'da valilik yapan, yaptığı işlerle sarayın dikkatini çekerek sadrazamlığa yükselen Avlonya'lı Mehmed Ferid Paşa'nın (10) 1901 m. (1318 h.-1316 r.) yılında Vilayet Sermühendisi Şefik Bey'e yaptırdığı Konya Sanayi Mektebi Türkiye'de I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin ilk örneklerinden biri olmasının yanı sıra, 5 Mayıs 1901 tarihinde de Türkiye'deki ilk halı Sergisinde gerçekleştirildiği yapıdır (11).

1901 yılında açılan Sanayi Mektebi'nin müdürlüğüne Cumra'lı Mehmed emin getirilmiştir. 17 öğrenciyle eğitime başlayan okul, demir işleri atölyesi ve marangozhaneden oluşuyodu. 12 Ekim 1909'da Konya Hukuk Mektebi bu yapıya taşınmış, bir süre bu yapıda kalmıştır. 1915 yılında okula kunduracılık, terzilik, fanilacılık ve çorapçılık bölümleri eklenmiş, 1922 yılında bunu arabacılık bölümü izlemiş ise de bu bölüm bir yıl sonra kaldırılmıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra 1918 yılında okulun eğitimi bir süre durmuş, Dar-ül Eytam öğrencileriyle birleştirilmiş, kısa bir süre sonra gene açılmış, bu kez gündüzlü öğrenci alınmaya başlanmıştır. 1924 yılından günümüze ek yapılarla genişletilerek tesviyehaneler, 1926 yılında marangozhaneler yaptırılmıştır. 1927 yılında okul Milli Eğitim Bakanlığı'na geçmiştir. 1945 yılında adı değiştirilerek Erkek Sanat Enstitüsü olmuş; ayrıca özel ve Akşam Sanat Okulları bölümleri de açılmıştır (12). Okul 1967-1968 öğretim yılında Larende Caddesi üzerindeki yeni yerine taşınınca, bina bir yıl süre

ile Konya Erkek Lisesi'ne verilmiş, 1968-1969 ders yılında buraya Karatay Lisesi eğitime başlamıştır. 1977 yılında boşaltılan bina yıktılarak yerine bir işhane yaptırılmak istenmiş isede Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nca korunmaya değer eski eser olarak tescil ve ilan edilmesi nedeniyle bu girişimler sonuçsuz kalmıştır. 1978 yılında hafif bir yangın geçiren fakat erken uyan sonucu kurtulan bina, 30 Mart 1979 cuma günü saat 22.00 de çıkan yangında büyük zarar görmüştür.

Plan tasarımı, cephe anlayışı açısından yapıda simetrik bir düzenin varlığı görülür. Cephelere bakarak içinin biçimlenişini çıkarmak olasıdır. Yapı dört kat olanak tasarlanmıştır. İlk dönemlerde bodrum kat depo, atölye olarak kullanılmış, sonraları batıdaki bölümler depo, doğudaki bölümler ise depo, yemekhane ve kalorifer dairesine dönüştürülmüştür. Zemin ve birinci katlarda da zamanla çeşitli eklerin yapıldığı görülür. Girişin iki yanında yer alan enler dar, derinlikleri diğer hacimlere göre fazla olan odalar müdür ve öğretmenler odası olarak kullanılmıştır. Tavanı dört ahşap kolonlataşınan giriş holü ve karşısındaki üç kollu ahşap merdiven, döneminin zengin girişli anıtsal merdivenli yapılarının ortak özelliğini yansıtır. Merdivenin altında bir kapı yer almakta ve buradan da merdivenle arka bahçeye inilmektedir. Bahçe sanradan doldurulduğundan, yapı üçüncü boyuttaki özgün ölçülerini yitirmişken, restorasyon çalışmalarında yapının çevresi açılarak gerçek konuma getirilmiştir.

Zemin katta yapıyı doğu-batı yönünde boylu boyunca aşar koridor, uç noktalarındaki pencerelerden ışık almaktadır. Müdür ve öğretmen odalarının karşısında enleri aynı, derinlikleri daha az olan iki küçük odadan doğudaki evrak, batıdaki ise, eskiden okullarda öğrenciler arasında düzeni sağlamakla görevli olan mubassırların gece odası olarak kullanılmakta idi (13). Koridorun sonunda karşılıklıyer alan hacimler derslik olarak kullanılmakta idi. Bu derslikler ikişer kanatlı birer kapı ve sivri kemerli birer pencereye koridora açılırken restorasyon çalışmalarında, yeni fonksiyon gereği bunlar kaldırılmıştır.

Ahşap babaları, korkulukları, üç koluyla ilginç özellikleri taşıyan merdivenlerden birinci kata çıkınca, karşımıza önünde bir balkon içeren sofa gelir. Diğer bölümler zemin katı anımsıtmakla birlikte, bu katta koridor daha kısa tutulmuş, kemerli bir kapıyla sondaki hacimlere bağlanmıştır. Bu bölümlerde yapı yanmıdan önce ikişerden dört dersliğin yer aldığı görülmüş ise de incelemelerde ara bölmelerin sonradan yapıldığı ve bunların yatakhane olarak kullanıldığı saptanmıştır. Restorasyon sırasında bu mekanlardan batıdaki II özel İdaresi olarak, doğudaki ise II Genel Meclisi salonu, kulis, özel dinlenme ve özel toplantı salonları olarak düzenlenmiştir. Merdivenin iki yanındaki küçük odalardan batıdaki dikiş ve çamaşır odasıdır. Doğuda, çatıya çıkış merdivenin yer aldığı küçük odaya ise sonradan öğretmen helaları yerleştirilmiştir. Restorasyonda bu odalar, alt katla bağlantıyı sağlayan özel iç merdivenler ve servis mekanları olarak düzenlenmiştir. Üst kat sofasının iki yanında yer alan ve son

dönemde derslik, laboratuvar olarak kullanılan küçük hacimler, giriş holü ile galerili olarak birleştirilen üst kat sofası ile bütünleştirilmişlerdir. Merdivenler çatıya kadar devam ettirilerek, giriş holü, üst kat sofası ve merdivenlerin çatıya kadar sürekliliği sağlanmış olup, özgün biçimi iki eğimli olan ve restorasyonda sanat galerisi olarak düşünülen çatı katı ile bütünlüğe ulaştırılmaya çalışılmıştır. Anıtsal giriş cephesinde görülen kulelere çatı içinden ulaşılmaktadır.

Yapıldığı yıllarda, yapıdan dışa taşan giriş bölümü, iki yandaki kuleleri, üzerindeki balkonu, bezemeli sütun başlıklı, sivri kemerli ve üçgen alınlıklı revakıyla dikkati üzerinde topluyordu. Bu görünüm kulelerin sivri pramidal külahları, balkon kapısı üzerinde yer alan sivri üçgen alınlıkla daha da güçlendirilmişti. İzleyen yıllarda çakı, saçak, kule örtüleri, ilginç bacaları değiştirilerek giriş revakıda kaldırılmış, yapı etkili görünümünü yitirmişti. Restorasyon çalışmaları sırasında bu cephe özgün biçimine kavuşturulmuştur. kuzey cephesinde ise, orta bölümündeki merdivenin varlığı nedeniyle üç pencere, kemer biçimi ve boyutlarıyla diğer pencerelerden ayrılmakta, dıştan kolaylıkla algılanabilmektedir. Küçük hacim ve koridorların sivri kemerli pencere alınlıklarına cam takılarak tek büyük pencerelerin ışık almaları sağlanmıştır.

Derslik pencereleri alt katta sivri, üst katta basık kemerlidir. Bu pencerelerin alınlıkları yedi ayrı kompozisyonda desenlenmiş çini panolarla bezelenmiştir. Pencereler içte tek büyük kemer içinde düşünülmüş, dışta ise yanyana dizilmiş üçlü pencere grupları biçiminde tasarlanmıştır.

Özgün plan şeması, özgün yapı anlayışı, yapım tekniği ve malzemesiyle yapıldığı dönem ekonomik ve kültürel koşullarını yansıtan Sanayi Mektebi, özenle hazırlanmış çini panoları ile de ünlüdür. 19. yüzyıl sonraları, 20. yüzyıl başlarında Osmanlı Ülkesinde onarımlar ve yeni yapılar için Kütahya'da üretim yapan, döneminin en ünlü ustası tarafından, 16. yüzyıl çinilerindeki bitkisel motiflerden esinlenerek sekiz ayrı kompozisyonda hazırlanmış çini panolardan üçü yapının kimliğini, yaptırıcısını, yapıldığı yılı, mimarını, yapıldığı yeri, tarihini ve ustasının adını vermesi açısından ilginçtir.

Eski resimlerden anladığımıza göre yazıtlı çinilerden birincisi, yapıldığı dönemde varolan, sonradan yıkılarak kaldırılan giriş revakının üçgen alınlığı içerisinde bulunan çini pano; 1986 yılında Erkek Sanat Enstitüsü arşivinde çok küçük parçasının bulabildiğimiz çininin üzerindeki yazıtta :

".....sı yaptı Devletlü Ferid.....

1316

yazıtı görülmektedir ki bu yazıt Sanayi Mektebi'nin Ferid Paşa tarafından 1901 m. (1316r.) yılında yaptırıldığını göstermektedir.

İkinci grup yazıtlı çini panolarımız yapının güney cephesinde alt kat üçlü pencere gruplarının ortasında yer almakta idi. Bunlardan doğudaki bitinmeyen bir tarihte kaybolmuş, batıdakinin üzeri badana ile kaplandığından günümüze kalabilmişti. Bu Bu panoda; dönem Padişahı Sultan II. Abdülhamid'in tuğraşı, "Padişahım çok yaşa" yazısı, Osmanlı Arması,

en altta ise iki satır halinde :

"Sanayi Mektebi İnşaatına memur Vilayet Sermühendisi Şefik Bey" 1316 yazısı okunmaktadır.

Günümüzde ulaşılabilen yazıtlı üçüncü çini pano, yapının doğu cephesinde, alt kat güney tarafındaki pencere alınlıklarının ortasında yer almaktadır. Bu yazıt;

" Amel-i Mehmed Emin min telamizi Mehmed Kütahya Osmanlı Çini Fabrikası fi sene 1318 "

biçiminde yer almaktaydı. 1901 m. (1318 h.) yılında Kütahya Osmanlı Çini Fabrikasında Mehmed Emin tarafından tüm çinilerin, bu yapı için, özenle üretildiğini belgeleyen bu pano 30 Mart 1979 sabahı kırılarak ortadan kaldırılmak istenilmiş ise de suçlu yakalanmış, ele geçen 14 kırık parça Konya Etnografya Müzesi'nde koruma altına alınmıştır. Fakat aynı gün saat 22.00 sularında yapı yanmıştır.

Sanayi Mektebi'nin yanması ile, o dönemin İl İdare Yönetimi, yapının yıkılıp yerine işhanı yaptırma arzunu gerçekleştirmek için yoğun çalışmalara girmiştir. İl İdare Yönetimi yerel basınıda yanına alarak, Konya'nın seçkin bir yerinde böyle bir mezbeleliğin ortadan kaldırılarak görkemli bir yapı yaptırma çabalarını artırmıştır. Ancak Gayrimenkül Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan gerekli izinlerin alınamaması, yapının restorasyonunu kaçınılmaz kılmıştır. Konya İl Özel İdaresi ile S.Ö. M.M.F. Döner Sermaye İşletmesi arasında yapılan bir protokol gereğince yapının rölöve ve restorasyon projelerinin düzenlenmesine başlanılmıştır.

Yeni düzenlemede, kent merkezinin eski işlevini yitirerek yeni bir öz bölgenin oluşması, yapının eskisi gibi eğitim yapısı olarak değil, güncel aktiviteye cevap veren bir işlevle yüklenmesini gerektirmiştir. Bu düzenlemede etkili olan kriterler;

- Yürürlükteki imar planında öngörülen ve Sanayi Mektebi'nin yüzeyindeki yeni yolların açılmayı başlanması ve çevrenin ticari öneminin artması,

- Yapının bir daha eğitim kuruluşlarına verilmeyip İl Özel İdaresi'ne gelir getirmesi düşüncesinin hemen olması,

- Gerekliliği finansmanı sağlayacak kuruluşa, restorasyon sonrasında yapının kurtarılmasının kendine getireceği faydanın çokluğuna inandırılması,

Bu düşünceler ve dönemin İl Yönetimi'nin istekleri doğrultusunda Sanayi Mektebi, iki adet banka ile çatısı sanat galerisi olarak düzenlenmiştir. Çevresinde iki bloktan oluşan ticari yapılarla, aralarında büyük bir avlu öngörülmüş ise de, yerel yönetimindeki bazı olumsuz davranışlar, orta avlunun sınırlandırılmasında etken olmuştur. Restorasyon çalışmaları devam ederken 1987 yılı sonlarında yeni bazı resimler bulunmuş, çatının gerçek durumu belirlenmiş ancak yüklenici firma ve kontrollük örgütü yeni düzenlemeye yanaşmamıştır. Çatı özgün biçimine göre tamamlanmış, ancak yanlardaki yeni kalkan duvarları şeffaf bırakılmıştır. 1988 yılında restorasyonu tamamlanan bina kiraya verilmeyerek, içte yapılan yeni

durumu belirlenmiş ancak yüklenici firma ve kontrollük örgütü yeni düzenlemeye yanaşmamıştır. Çatı özgün biçimine göre tamamlanmış, ancak yanlardaki yeni kalkan duvarlar şeffaf bırakılmıştır. 1988 yılında restorasyonu tamamlanan bina kiraya verilmeyerek, içte yapılan yeni düzenlemelerle İl Genel Meclisi Salonları ve İl Özel İdare Binası olarak kullanıma açılmıştır.

Geçmişte sanat ve zanaat eğitiminin yapıldığı Sanayi Mektebi'nin restorasyonunda karşılaşılan sorunları iki ana grupta toplayabiliriz:

I. Düşünce Bazındaki Sorunlar;

- Yönetim kadrolarının bir tarihi eserin restorasyonuna, dini yapılar dışında, olumsuz bakmaları; Eski her yapıyı restore ederek hayat buldurmak yerine yıkıp yeni yapılanmaya gitme düşüncesinin egemen oluşu; Genelde kültür birikimi yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

- Yürürlükteki yasa ve yönetmeliklerin restorasyon çalışmalarını herhangi bir inşaatla farklı görmemesi;

- Yüklenici firmaların sürekli ve aşırı kar amacı gütmeleri sonucunda işin tekniğine uygun olarak yapılmaması ;

II. Uygulama alanındaki Sorunlar:

- Malzeme; Es as olarak düşünce bazındaki sorunlardan kaynaklandığı görülmektedir. Yürürlükteki yasa ve yönetmeliklere bağlı olarak her yıl ilan edilen birik fiyatların belirli rakamları öngörülmesi, yüklenici firmaların sürekli kar amacı gütmeleri, kaliteli ve dayanıklı malzeme kullanımını engellemektedir. Bunun yanı sıra, özellikle taş ocaklarının bir bölümünün kalitesizlik ve malzeme tükenmesi sonucu kapanması, diğer bir bölümünün ise Maden Kanunu kapsamına alınıp mermer ocağı olarak işletmeye açılması, fiyatların yüksek olması, birim fiyatlarda bu malzeme fiyatlarının düşük olması, genelde düşük kalitedeki malzemeye yönlendirmektedir.

- İşçilik ; Günümüzde eski iş ahlakının bozulduğu görülmektedir. Örneğin; Sanayi Mektebi'nin yapıldığı 1900 'lü yıllarda, olanakların sınırlı olduğu bir dönemde yapılan sınavlar, 1979 yılındaki yangına kadar gelbilmişken, restorasyon sırasında yapılan sıva ve kaplamalar kısa sürede yıpranmıştır.

Benzer sorunları çini yapımında da karşılaşılmıştır. Yeni çiniler, Sanayi Mektebi'nin çinilerini büyük bir özenle hazırlayan Hafız Mehmed Emin Usta'nın forunlarının yönettiği Metin Çini Fabrikası'na yaptırılmıştır. Büyük bir rastlantı sonucu, orijinal desenler Metin Çini Fabrikası'nın arşivinde bulunmuş ve desenler o kalıplardan çalışılmıştır. Ancak, çini tabanları 'tab tab çini' denilen kuvarit kumlu, sert, dayanıklı bir haburdan yapılmış olmasına karşın, zeminin o eski beyazlığı sağanamamıştır. Çini zeminin beyaz olması için, taban üzerine astar çekilmesi istenilmiş, fakat yaptırılmamıştır. Benzer sorunları çini boyutlarında da karşılaşılmıştır. Gerçek çini boyutları 20x20 cm. olmasına karşın, yeni çiniler 25x25 cm. ölçüsünde yaptırılmıştır. Bunlara benzer sorunlarla kalıp, duvar, taş, demir, kurşun ve ahşap işçiliğinde de karşılaşılmıştır.

1985-1988 yılları arasında gerçekleştirilen Sanayi Mektebi restoras-

yonu'nda, tüm olumsuzluklara karşın özgü ile anılabilecek yönler de bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

- Yüklenici firma, restorasyon deneyimi olmamakla birlikte, belli imatatlarda, işin sağlığı yönünden, kar amacı gütmemiş ve işi başarı ile tamamlamıştır.

- Birim fiyatlarda ahşap doğrama fiyatları çok düşük olmasına karşın gerek malzeme ve gerekse kaliteli işçilikten kaçınılmamıştır.

- Çatı yapımında projeye aynen uyulmuş, hatta kule çatılarının yapımında belli düzeylerin üstüne çıkmıştır.

- Taş imatatlarda ; pencere söve ve kemerleri, giriş revakı, balkon korkuluğu, saçak silmesi gibi cephe karakterini veren elemanların yapımında malzeme ve işçilik yönünden belli bir düzeye ulaşılmıştır.

- İç merdivenlerin baba, korkuluk gibi ahşap elemanların işçiliğinde belli bir başarı sağlanmıştır.

- Restorasyon çalışmalarının bitimine yakın dönemde İl İdare Yönetimi'nin belli bir başarı sağlanmıştır.

- Restorasyon çalışmalarının bitimine yakın dönemde İl İdare Yönetimi'nin tutumunda belirgin bir değişim olmuş, restorasyon çalışmalarını sahiplenmişlerdir.

Sonuç olarak Sanayi Mektebi restorasyonu örneğinde olduğu gibi ülke düzeyinde benzer sorunlarla karşılaşılmaması için :

a- Ülke kültür siyasetinin belirlenerek geleceğin idari kadrolarının kültür eğitimine önem verilmesi,

b- Daha güncel, uygulanabilir yasa ve yönetmeliklerin hazırlanması, restorasyon işlerinin kalıplaşmış müteahhitlik, taşaralık ve birim fiyat anlayışından uzak, daha gerçekçi yasa ve yönetmeliklerle düzenlenmesi,

c- Kaliteli bir işçilik yaptırmak için, belli ut gruplarının maddi ve manevi olarak desteklenmesi,

Geçmiş kültürümüzde olduğu gibi, yani Ahilik ve Lonca örgütlerinin sanat ve ticaret hayatındaki etkinliklerinin, benzer bir yöntemle güncelleştirilmesi gerekmektedir. Zira günümüzde kalite iş yaptırmak gün geçtikçe zorlaşmakta, yap-kaç düşüncesi egemen olmaktadır. Düşünce, anlayış, uygulama, malzeme ve işçilikteki kalitesizliği önlemek, insanlardaki duyarsızlığı gidermek için, günümüzde yeni yaptırımlar gerekmektedir.

DİPNOTLAR

1 Mehmed Zillioğlu ; Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c. I, İstanbul, 1324, s. 211--360 N. Çağatay; Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, Ankara, 1974.

Muhammed ef-Tanç (ç. M. Çevik); İbni Batuta Seyahatnamesi, c. I-II, İstanbul, 1983, s. 194-222

2 Osman Ergin ; Türkiye Maarif Tarihi, c. I-II, İstanbul, 1977, s.627--637.

3 Osman ergin ; a.g.e s. 2099-2100

4 Mehmed Önder ; Konya Maarifi Tarihi, Konya, 1952, s.65.

Mehmed Önder; Mevlana Şehri Konya, Ankara, 1971, 2. baskı, s.

5 M. Sözen- O.N. Dülgerler; "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin önemli bir yapı: Konya'da Sanayi Mektebi" Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, İstanbul, 1981, s. 437-460.

6 Naci Fikret Baştaç; Muhtelif Garb Ereslerine Nazaran Konya; Konya, n. 30, Konya, 1930, s. 1571.

7 Mehmet Önder ; Konya Maarifi Tarihi, s. 46

Mehmet Önder; Mevlana Şehri Konya, s. 230

İ. H.Konyalı ; Konya Tarihi, Konya, 1964, s. 789,1129

8 Mehmet Önder ; Konya Çeşme ve Şadırvanları, Konya, 1955, s.

51.

Mehmet Önder ; Mevlana Şehri Konya, s. 248

İ.H. Konyalı; Konya Tarihi, s. 1129

9 geniş bilgi için bk. M. Sözen - O.N. Dülgerler; a.g.m.

10 Avlonya'lı Mehmed Ferid Paşa konusunda geniş bilgi için bkz.

İbnülemin Mahmud Kemal İnal : Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar ; c. 10-11, İstanbul, 1949-1950, s. 1587-1653.

İbrahim Aleattin Gövsa ; Ferit Paşa, Türk Meşhurları Ansiklopedisi, s.

136.

İsmail Hami Danişmend ; izahlı Osman Kronolojisi, c. 4, İstanbul, 1955, s. 345, 356, 518-519.

Anonim ; Ferid Paşa, Meydan Larousse, c. 4, İstanbul, 1971, s. 602-

603.

Anonim Ferit paşa, İstanbul Ansiklopedisi, C.10 İstanbul, 1971, s.5677-5678

Fuad Türkgeldi; Görüp işkittirlerim, Ankara, 1951, (2. baskı).

Afif Evren; Konya İçin, Konya, 1944, s. 30-33.

Mehmed Önder ; Ferit Paşa ve Konya, Yeni meram, n. 659, Konya,

2.6.1952

Mehmed Önder ; Mevlana Şehri Konya, ..339

İ. H. Konyalı ; Konya Tarihi, s. 146

Anonim; Konya İl Yıllığı 1967, Ankara, 1969, s. 15, 379

anonim ; Cumhuriyetin 50. Yılında Konya, 1973 İl Yıllığı, Konya,

1973, s. 4, 552, 778

Regis Delbeuf; Deux Excursions en anatolie. De Constantinople a Koniah, Constantinople, 1902, s. 234 v.d.

11 Konya'da 5.501901 tarihinde açılan, 5 hafta süren Halı-Kilim Sergisi, açıldığı günlerde ve daha sonra sürekli yayın konusu olmuş, sergi için yönetmelik yayınlanmış, ödülleri konmuştur. Daha geniş bilgi için bkz :

Regis Delbeuf ; a.g.e. s. 272--284

Anonim; Konya Vilayet Salnamesi, Konya, 1902 (1317 r.), s. 97

Ekrem ; Konya'da Halı Sergisi, İkdam, n. 2470, 2475, 2476, 2478, 2479, 2481, 2484, 2486, 2493, 20.5. 1901, 22.5. 1901, 25.5 1901, 27.5.1901, 3.6.1901, 11.6.1901, 16.6.1901, 17.6.1901, 29.6.1901

Yolcu ; Konya'da İlk Halı Sergisi, Babalık, n. 7032, Konya,

13.11.1948

Mehmed Önder; Konya Halıcılığı üzerine iki Vesika, Anıt, n. 31, Konya, 1964, s. 12-17

Mehmet Önder; Seldschukische Tepiche aus Konya, Türkische Kunst, Düsseldorf, 1965, s. 36-38

Mehmet Önder, Konya Maarifi Tarihi S.84,

Mehmed Önder; Anadolu'da Açılan İlk Halı-Kilim Sergisi ve Maraşal Hindenburg'a Hediye Edilen Bir Konya Halısı, Türk Etnografya Dergisi, n. 6, İstanbul, 1963, s. 98-101

Mehmed Önder; Mevlana Şehri Konya, s. 395, 421-422

Afif Evren; Konya İçin, s. 21

Anonim ; Cumhuriyetin 50. Yılında Konya, 1973 il Yıllığı, s. 24

12 Sanayi Mektebi'nin tarihçesi için bkz :

M. Sözen - O.N. Dülgerler ; a. g. m. s. 444

13 Okulun ilk açıldığı yıllarda öğretmen olarak görev alan İbrahim Hakkı Konyalı bugün değişen hacimlerin özgün kullanımını konusunda, 1980 yılında aydınlatıcı sözlü bilgiler vermiştir.

Ayrıca bu konuda, 1933 yılında okula müstahdem olarak giren, değişik görevlerde bulunarak emekli Cemal Erktan'dan da sözlü bilgiler alınmıştır.

ABSTRACT

The Restoration of arts and Crafts School in Konia

" ahi "s and " Lonca"s had an important role in regulating and controlling the whole trade activity, even at the trade educating from XIII th century to XIX th century all ottoman areas.

Whenever ottomans turned their face to the west ans wanted to bring wistem technologic or industrail imporevements to their traditional life, the first official arts and crafts schools were befun to built. The arts and Crafts School of Konia, built in 1901 by Vizir Mehmed Ferid Pasha from Avlonia, is one of the oldest among them.

Thes instituion served Konia by several arts and crafts like maso-nary, carpentry, blacksmith, shoe making, tailor and textile departments till 1945. in this year the school was perlated to another building and local gövment of Konia Arts and Crafts School was been recorded as a cultural inheritance this project was failed, even some sabotages to destruct it by firing.

Finally, in 1985 local government decided to restore this historical building in order to use it as a special of Seljuk University.

However some old photos and old texts in hand, in this restoration, were several serious problems like alterations, new additions and missing architectural details. To find qualified workers and suil table materials for

THE RESTORATION OF ARTS AND CRAFTS SCHOOL IN KONYA

Osman Nuri DÜLGERLER

The coming to Anatolia and beginning to lead a settled life and participating into commercial activities added coburand elivered the commerce.

The Turkish craftsmen established the organization of Ahilik which refiliated the life of crafts and commerce while they were beginning to dominate the urban commerce.

The organizations of Ahilik and Lonca trained their members and furnished them with necessary information in an lerarchy as well as setting rules that refulates their work from getting the raw material to its production and sale of it, besides these, they have imposed them the peculiar pirciples and of etique in the evening meetings (1).

Sultan abdülmeceid had some plants built and opened the schools of fine arts and crafts while trying to westernize who is a Ottoman Empire in 19 th century (2).

One of the early examles of the school of fine arts and craftes which impered and became popular after certain stags is the school of fine arts and crafts in Konya (3).

An center of indutstry was opened in the city the attempt of Konya governor, ahmet Tevfik Paşa (4) in 1870 and this was followed by the school of fine arts and vrafets which was completed in 1901 by Mehmed Ferid Paşa (5).

There have been charges and additions in and aracund the school of fine arts and crafts which was situated in the northern part of the historical area from Seljukian Turks to the present time (6,7,8).

The publications, photographe and the knowledge from certain people concerning the school of fine arts and crafts, give ub bakis factory knowledge about the building and the changes in and around it (9).

The school of fine arts and crafts in Konya which the governor of Konya, Mehmed Ferid Paşa from Avlonya (10), working from 1898 to 1902, had the chief engineer, Şefik Bey built in 1901 is both one of the examples of the first neo-classical period and, is the first exhibition hall of the Turkish ruge (11), Mehmed Ferid Paşa attracted the attention of the Sultan with his activities and assigned as the prime minister (Sadrazam) of the Ottoman Empre later on.

This school was ovar by the Ministry of Education in 1927 and its name became "Erkek Sanat Enstitüsü" in 1945 (12) The School functioned as Konya Erkek Lisesi for a year, in in 1968, Karatay high School (Erkek Lisesi) occupied this building from 1968 to 1977, it was emptied in 1977 and they wanted, to pull it down and build a shopning center but "Gyrimenkül Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek kurulu " didn't largely destroyed on at 10 pm on Friday March 30, 1979.

There is symmetry in the design of the plan and front of which is seen the building. Building was projeted in foor floor. At the beginig teh bassement was used, as a store, workshop, later the eastern department was transformed to dining-hall and central heatgn room. There were some additions to the ground floor and first floor, The rooms located at the bothsides of entrance were used as teachers' room and office of the director. The entry hall of which its ceiling is supporte by four wooden columns and at the apposite of it the with two lower flights staircase exhibit the common peculiarity of the periods' striking appereance entky monumental staircase of building. Down the staircase theke's door and from this door by the help of another staircas one reaches to the garden.

The passage in the ground floor which is passing the jhole length of the building at east to west directon has windows at both ends illuminating it. The two small rooms opposite to the teachers' room and directors office were used the one' at east as archives and the one at west as superintendest night room (13). The rooms facing each other at the end of the passage were used as classrooms.

When we get upstairs by the interesting staircase which has wooden newels, balustrades and thee fork, there's the antecom having a balcony infront. The other departments are similar to the ground floor. In this floor the passages are shorter and connected to the rooms at the end by an arched door. One of the two rooms next to the taircase at west is the sewing and lourdy room. Later the teacher's toilets were put to the small room at east near the taircase to the attic. The small rooms at both sides of the anteroom were used as classroom and laboratory. The towers which are seen at the monumental enterance is reached from the attic.

The building was an attractive appereance, with an out projecting entrance having towers at both sides of it, bolcon ojer it, with a porch having embellished capitals, pointed arches and triangular inscriptions in front. This appereance was strengtened by sharp pointed pyramidal

caps of the towers and the pointed triangular inscription over the balcony door. In the following years the roof, the fringe, the tower caps and interesting chimneys were changed and the entry porch was removed so the impressive appearance of the building was lost. At the north front the three windows due to the presence of the staircase in the mid-portion which are separated from other window by having different arches and sizes are easily perceived from outside. The small rooms and passages have windows with glasses.

The classroom windows on downstairs have pointed arches although the ones on upstairs have flattened arches. The upper front of these windows are embellished by tile work in seven different compositions. The windows were designed in one large arch inside and arranged as triple groups in a row outside.

With its original planning, original building logic, construction technique and materials the Arts and crafts school reflects economical and cultural status of its' period and also it's famous with its specially prepared tile work which were prepared in eight different compositions were produced by the most famous craftsman of the period who was producing tile work which were prepared in eighth different compositions were prepared in eighth different compositions which were inspired by the vegetal patterns of the 16th century's tile. The identity, constructor, construction date, the architect construction place, and the craftsman of the building were written on the three panels of the tile work and it's interesting also from this aspect.

As we understand from the old pictures the first inscribed tile work was located on the entrance porch of the triangular upper part which was removed by ruining. On a very small part of the tile work which we found in 1986 was written as;

"... sı yaptı Devletü Ferid..."

(made by Governor Ferid...)

1316 (1901 A.D.)

The second group of the inscribed tile work were placed on the southern aspect of the building, on the center of the down floor triple window groups. From these, the ones at east lost at an unknown date, the ones west were washed so they were still remaining today. The panels which disappeared by unknown reason in 1980 had the period's Sultan Abdülhamit second's monogram, "My Sultan long Live" writing, Ottoman Monogram, and at the bottom in the lines,

"The arts and crafts school constructor The Province Engineer In Chief Mr. Şefik

1316 (1901 A.D.)

writings are seen.

The third inscribed tile work, which has survived until now, is in the

middle of the south lower floor and in the east side of the building. This inscription was "Amel-i Mehmet Emin min telamizi Mehmet Kütahya Osmanlı Çini Fabrikası fi sene 1318" In 30th March Konya ethnography Museum, in the same day that building burned at 22.00 o'clock.

After the burning of the arts and crafts school burned, the province administration started to work on destroying this building and decided to build a shopping center instead of it, but the High Committee of Immovable Old Works and Monuments did not give permission, so the restoration works were started.

In the new arrangement by losing the old functions of this region of the city center, the formation of a new trade center, the building was needed to answer the functions of the time.

-Setting the roads program in the current city plan and the rise in the commercial importance of the areas.

-The thought of bringing income for the province administration instead of giving the building to the education institutions were more favored.

-Convincing the institution which restores that the benefits obtained from restoration will be more than that of money spent for it.

By these thoughts and the wishes of the province administration, the art and crafts school was arranged having two banks with the roof as an art gallery.

In the surrounding, the commercial buildings made of two blocks and between them a big garden were planned. Some new pictures were found in 1987 while the restoration was going on and the real status of the roof was set, but the new shield walls in the sides were built as transparent. In 1988 the restoration finished and after the new arrangements made inside the building, it was opened for using as province General Censor Saloons and Province private Administration building.

The problems that were seen during the restoration of the Arts and Crafts School are as follows:

I.) The problems related to thought.

-The administrations are looking against the restoration of historical buildings except the religious ones. This is due to the insufficient cultural knowledge.

-The current laws don't hold the restoration work different from other buildings.

As a result of continuing and excess profit wanting of the firms over-taking the restoration works, the works are not being finished according to its technique.

-The absence of the technical people with sufficient knowledge and experience.

II.) The problems related to practice.

-Material: According to the laws, every year the unit prices of works and materials announced differently and the continuing profit wish of the overtaking firms biring obstacle in front of using good and durable materials. besides this, the closure of the stone mines due to the decrease in quality and absence of material or running some of them as marble mines according to the mine law, high prices, the lower prices of these materials in the unit prices brought the using of low quality materials.

-Workers: Nowadays, it is seen that old working ethic is degenerated. For example, in 1900's during with the insufficient possibilities started upto the burn in 1979 but those made during the restoration were destroyed easily in a short time.

The similar problem was seen during the tiles manufacture. The new tiles were made in Metin Tile Factory, which is run by the grand children of Master mehmet Emin who prepared the original tiles of the Arta and Crafts School. The original desings were found there and new ones made according to these, but the whiteness of the tiles were not obtained again. To make the original ground of the tiles white, a lining over the ground was thought to be necessary but it couldn't be managed. The similar problem was again met in the tile dimensions. Although the original tile dimensions were seen during the matrix, wall, stone, iron, lead and wooden work.

In the restoration of the Arts and Crafts School, in 1985-88 although unsiatable works are met, we can mention of praisable points: these are:

-The overtaking firm having no restoration experience did not think any profit on some production and completed the work with success.

-The unit material prices of wood were very low, but the good material and working were used.

-they made the roof as the original one.

-In stone production, a known level was achieved in the production of the members giving front characters from the point of view of material and workmanship such as stone surroundings of the windows, arches, entrance porch, balcony guard an eaes.

-An improvement in the wooden workmanship of inside stair.

-Toward the end of the restoration, the tendency of the province administration changed and they supported the works.

As a result, in order not to meet the similar problems seen during the restoration of the Arts and Crafts School:

a. Country cultural policy should be determined and the future administrators of the country should be educated accordingly

b. More suitable laws should be put and the restoration works should be regulated according to more realistic laws.

c. Certain workers groups should be supported for higher quality workmanship.

As it is in our previous culture, it is necessary to modernize the art and commercial activities of Ahilik and Lonca foundations with a similar method. Because the quality in work gets worse every day and everybody thinks to escape from job. Today we need new obligations to prevent the degeneration in thought, understanding, practice, material and work and to remove the insensitivity of human beings.

REFERENCES:

1. Mehmed Zillioğlu; Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c.I. İstanbul, 1324, s. 211-360 N. Çağatay; Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, Ankara, 1974. Muhammed et Tanci (Ç. M. Çevik); İbni Batuta Seyahatnamesi, c. 1-11, İstanbul,, 1983, s. 194-222
2. Osman Ergin; Türkiye Maarif Tarihi, C. I-II, İstanbul, 1977; s. 627-637.
3. Osman Ergin; a.g.e. s.2099-2100
4. Mehmet Önder; Konya Maarifi Tarihi, Konya, 1952, s.65.
Mehmet Önder; Mevlana Şehri konya, Ankara, 1971, 2. baskı, s.445
5. M.Sözen-O.N.Dülgerler "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin önemli bir yapısı: Konya'da sanayi Mektebi "Doğumunun 100. Yılında atütürk'e Armağan, İstanbul, 1981, s. 437-460.
6. Naci Fikret Baştaç; Muhtelif Garb Eserlerine Nazaran Konya; Konya, n. 30, Konya, 1930, s. 1571.
7. Mehmet Önder; Konya Maarifi Tarihi, s. 46
Mehmet Önder; Mevlana Şehri Konya, 230
İ.H.Konyalı; WKonya Tarihi, Konya, 1964, s. 789, 1129
8. Mehmet Önder; Konya Çeşme ve Şadırvanları, Konya, 1955, s. 51.
Mehmet Önder; Mevlana Şehri konya, s. 248
İ.H.Konyalı; Konya Tarihi, s. 1129
9. Geniş bilgi için bk. M.Sözen-O.N.Dülgerler; a.g.m.
10. Avlonya'lı Mehmed Ferid Paşa konusunda geniş bilgi için bkz. İbnülemin Mahmud Kemal İnal; Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar; c. 10-11, İstanbul, 1949-1950, s. 1587-1653.